

Goedemorgen Oostende,

Vorige woensdag ging mijn dochter naar de bib. Er stond een groepje jongeren te praten en één van hen, een nieuwe Belg, was vrij agressief tegenover een kleine. Mijn dochter, moeder van 3 kinderen, kon het niet harden en maakte er een opmerking over. Hij repliceerde: "In mijn land is dat geen probleem". Ze keek hem aan, met die hindeogen van haar en zei: "Tiens, ik dacht dat we in hetzelfde land woonden".

Ik vertel dit maar, omdat Stefaan Kerger mij vroeg om een aantal antwoorden te geven en omdat dit bewijst dat er daarvoor betere zijn in de familie.

Nochtans, ik word geacht antwoorden te vinden, want ik ben consultant – je weet wel: zulk een kerel die eerst je horloge vraagt om je daarna te zeggen hoe laat het is.

Maar vandaag werd ik niet als consultant uitgenodigd en dan geef ik liever bevindingen, indicaties. De jaren brengen mee dat je gaandeweg een redelijk bereisde Roel wordt, in dat landschap van cultuur, toerisme en media waarin ik al ruim 35 jaar beroepshalve mag rondstruinen. En dan kun je vergelijken tussen steden in variërend formaat en administraties van diverse pluimage.

Hoe ziet Oostende er dan uit, vraagt Stefaan? Een beetje zoals Gent aan zee, is mijn eerste reactie. Een verlepte plant die sinds een paar decennia een opbloei kent, een oude koningin die een nieuwe jeugd beleeft. Gent werd weer mooi toen men het water een nieuwe kans gaf. Parkeerplaatsen werden plots vloeibaar, overkapte rivieren kregen weer adem en het grijze Gent werd het wijze Gent, een stad met een jonge geest, een open spirit en plots krioelt het van creativiteit.

In Oostende was dat water er altijd; hier hebben andere mechanismen gewerkt en er is ook ander water en sterkere wind. Hier leeft een andere cultuur, zowel politiek als ambtelijk. Geen unieke, maar toch een aparte. Ik ervaar die soms met bewondering, soms geamuseerd, een enkele keer geïrriteerd. Die cultuur is niet zalvend, maar op een of andere manier helpt hij toch vooruit. Hij doet nogal denken aan het vissersleven, dat zowel hard is als charmant maar waar je op het einde van de reis met vis thuis moet komen.

Er zijn geen bergen in Oostende, geen andere heuvels dan de duinen, de zeedijk en de uitrit van parkeergarages. Maar de wind is er, zoals nergens in het land en vrijwel permanent. Daarom is het nooit stil in Oostende, daarom is er ook tegenwind. Men klaagt daar over, maar men leeft er mee. En wellicht zou men iets missen als de wind langdurig wegviel, zoals men voor een klimmer een berg de enige vijand is waar hij van houdt.

Het is immers niet de consensus die ons vooruit helpt, maar het meningsverschil. Als iedereen het altijd eens is, heeft men vaak niet hard genoeg nagedacht. Als alles plots een briesje wordt, gaat het zeilschip dobberen. En Oostende dobbert niet, Oostende gaat vooruit.

Heerlijk toch, Oostende. Neen, dat ook weer niet. Er is energieverlies. Er zijn scheuren in het zeildoek, er is averij. Men botst soms, en dat trekt krassen op de boeg, slaat al eens gaten in de romp.

Oostende komt van ver, van waar het land eindigt. Ik lees het zuurzoete verhaal 'Nederlaag in Oostende', dat de Nederlander Bob den Uyl in 1989 publiceerde. Hij bezoekt het toenmalige Casino, om er te gokken. *"Mijn verwachtingen een druk en rijk aangeklede zaal te zullen aanschouwen werden niet bewaarheid. De ruimte was netjes maar eenvoudig ingericht met alleen in het hoekrestaurant enige Egyptisch aandoende fantasiezuilen. De bar was werkelijk de eenvoud zelve: een rechthoekig gat in de muur dat in de kantine van een arme voetbalclub niet zou hebben misstaan. Het uiterlijk deed verwachten dat men hier alleen bier in blik of cola in slappe plastic bekertjes zou kunnen krijgen, maar dat viel mee, zelfs voor cocktails schrok men niet terug. Hier kon Jan en Alleman zich op zijn gemak voelen en zo te zien voelde men zich dat ook."*

Het is de tijd van een wat ingedommeld Oostende, dat teert op vergeelde schoonheid, op vervallen bladgoud. Maar dat naar toenmalige Vlaamse gewoonte niet aan zijn hart laat komen. *O me ons maar jeunen.*

Het is de tijd waarin een journalist van De Morgen op zoek gaat naar het ouderlijke huis van Spilliaert, toen een parfumerie in de Kapellestraat. Er was inmiddels een hele andere zaak gevestigd en toen hij de gerante ondervroeg over Spilliaert, wist het arme mens in de verste verte niet over wie het ging. Hij legde uit dat Leon Spilliaert een schilder was, die kort na de oorlog stierf. *"Moar Meneire, woa da je gie nog van kout"*.

Een beetje onsportief, overigens, van de journalist want ik herinner uit diezelfde jaren een puike tentoonstelling van Spilliaert aan het Wapenplein, waar ik bij mijn bezoek wijlen Robert Long net zozeer als ik onder de indruk zag.

We spreken hier over een tijdsgewricht waarin, zoals Claus het uitdrukte in zijn gedicht 'Oostende', *"apothekers condomen fluisterend verkochten"*.

Inmiddels zijn we drie, vier decennia verder en er is een ander Oostende, waarover Charlotte Mutsaerts in 2010 zei: *"Hier is een vruchtbaar klimaat ontstaan voor kunstenaars"*.

En, vreemd genoeg, moet Thomas Bernhard al in 1977 gevoeld hebben dat dat in de lucht hing.

De Oostenrijker Bernhard, moet je weten, is niet echt een vrolijke Frans en dat laat zich voelen in het stuk Minetti dat hij dan schrijft. De oude Minetti is een grote Duitse acteur (die overigens echt bestaan heeft) en waarvan Bernhard in zijn stuk fantaseert dat hij in Duitsland uitgerangeerd is en al 30 jaar niet meer gespeeld heeft, op het moment dat hij in Oostende belandt. De scene is een oud hotel, het is winter, buiten woedt een sneeuwstorm, binnen vindt wellicht het bal du rat mort plaats.

Het stuk is één lange monoloog van Minetti, maar in feite gaat het niet om Minetti, maar om Bernhard zelf en zijn haatrelatie met zijn vaderland Oostenrijk. In het stuk is Minetti schandelijk verjaagd uit Lübeck, aan de Oostzee. Hij bracht er theater dat onrust stookte:

*De wereld wil geamuseerd worden
Maar we moeten hem verstoren
Verstoren verstoren
Waar we naar kijken vandaag is niets
Dan een entertainmentmachine.*

Schrijft Bernhard al, in 1977. En dus trekt Minetti als uitgerangeerde acteur naar een oud hotel in Oostende. Jaren geleden kreeg hij, in diezelfde lobby, een masker van James Ensor zelf, dat hij al die tijd in zijn koffer bewaarde en waarmee hij nog één keer King Lear wil spelen – voor hem het stuk der stukken. Hij wacht er op een belangrijke theaterdirecteur, die hem die rol zal geven, maar telkens als hij opstaat om de man welkom te heten, blijkt het een vergissing te zijn. In het deurgat verschijnen slechts een kreupele, een oud echtpaar, een lilliputter, lallende mannen, een oude vent die hinkt. Engeland, waar Shakespeare zijn magistrale King Lear schreef, is voor hem het ultieme paradijs voor de kunstenaar. Maar hij zal er nooit raken, want de theaterdirecteur daagt niet op. Oostende is het dichtste wat hij bij Engeland zal komen. Zijn tocht naar Oostende is een tocht naar het einde.

Ik haat de Oostzee

Ik hou van de Noordzee

Oostende begrijpt u

Maar mijn grote voorliefde gaat naar Engeland

Engeland

Van alle landen hou ik 't meest van Engeland

Shakespeare of Scotland Yard

Of omgekeerd.

Maar een toneelspeler van het continent / in Engeland

Is een onmogelijkheid

En mens als ik

Is absoluut

Veroordeeld tot een vastelandbestaan

Hier in Oostende verbeeld ik me

Dat ik de Engelse lucht inadem

De Engelse lucht.

Een absoluut vastelandbestaan

Is een ongeluk, mevrouw.

Oostenrijk heeft geen zee; het is er verstikkend. Oostende wel en al zal Minetti nooit Engeland bereiken, in Oostende krijgt hij tenminste een zicht op bewegingsruimte, de illusie Engelse lucht in te ademen., de zuurstof die kunstenaars zo nodig hebben.

In Minetti komen slechts twee jonge mensen voor, op het einde van het stuk: een stel van 17, de jongen is van Oostende. Voor Minetti is Oostende, geen Engelse lucht, maar toch het dichtste wat hij als artiest er bij zal raken. Daarom staat er in de tekst als regie-aanwijzing 'beslist', als Minetti tegen het meisje zegt: *"Ga niet weg uit Oostende"*.

Zo beslist hoeft ik het overigens niet te zeggen; dat gevaar lijkt me ook niet te dreigen. Integendeel, recent kwamen enkele nieuwe culturele professionals naar Oostende. Ze zijn dynamisch en ze zijn zeer welkom.

Oostende is voor Minetti niet de perfectie voor de kunstenaar, maar wel het beste wat realistisch bereikbaar is. Als dat onze realiteit van 2014 wordt, dan zullen we over 11 maanden het jaar glimlachend afsluiten.

Maar bij een nieuwjaarstoespraak is het de gewoonte om iets te wensen. Ik wens jullie drie dingen, waarvan twee al aanwezig zijn.

Het eerste is kwaliteit. Als ik zie wie er maandelijks op ons nieuwe Cultuur Overleg Oostende rond de tafel zit, dan ervaar ik een kwaliteit per m² die ik zelden elders in Vlaanderen tegen kwam, zowel bij cultuur als bij toerisme. Ik zie mensen met talent, met energie, met een overtuiging. Dat zijn uiteraard vaak ook mensen met een ruggengraat, soms zelfs 'characteriels', maar het alternatief is een dweil. Houen zo, we komen er wel.

Het tweede is variëteit. Ook die is aanwezig. Je meet de gezondheid van het vogelbestand niet aan de hoeveelheid mussen of meeuwen, maar aan verscheidenheid van de vogelsoorten. Ik ervaar een rijke fauna.

So far, so good. Blijft mijn derde wens. Men noemt Alex Bogusky de Elvis of advertising, de Houdini of pop-culture. In 2010 verliet hij één van de meest toonaangevende reclamebureaus van de wereld om, zoals hij zei, zijn ziel terug te vinden. Van hem is de uitspraak: "Collaboration is the new competition". Ik kan het niet bewijzen, maar hij móet aan Oostende gedacht hebben. Bogusky was ratrace beu, het energieverlies dat opging in concurrentie wil hij omzetten in energiewinst door samenwerking. 'Collaboration is the new competition'.

Wij moeten dit jaar landen met afspraken. Meer geld zal er niet komen, we zullen efficiënter moeten werken, samen werken. Zo zullen we ook leren van elkaars best practices.

Toerisme en cultuur wordt een mooie testcase. Uit mijn verleden van 4 jaar Toerisme Vlaanderen heb ik Oostende overgehouden als één van de meest professionele arena's in Vlaanderen. Maar ook cultureel Oostende bevat, ik zei het al, vakmensen en toporganisaties.

Helaas hebben toerisme en cultuur een andere finaliteit. Hotels hebben hun succes te danken aan het feit dat de mens moet slapen. Anders konden we volstaan met een kluis, om wat spullen te bewaren. Ik bedoel maar: toerisme is economie. Cultuur is sterrenstof, Shakespeare zei het al, the stuff that dreams are made of. We zullen die andere finaliteit moeten erkennen, vanuit openheid en respect, anders start het gesprek nooit. En op het einde kunnen we ervaren dat beide toch meer gemeen hebben dan gedacht, nl. dat het voor de benutter in beide gevallen om een ervaring gaat, als

we het goed spelen: een Oostende way of life, die deze stad een betere plaats maakt dan vele andere. 'Collaboration as the new competition', dus. Mijn dochter zou zeggen: tiens, we werken toch voor dezelfde stad?

Daarom wens ik jullie allen, politici, culturo's, handelaars, ambtenaren, Oostendenaars een jaar van synergie en energiewinst.

Ik wil dat we lucht inademen, Engelse lucht.

Wim Vanseveren

25 januari 2014